

Kanonens akustik

- mellem lydbilleder og metaforer

v. cand. mag. i visuel kultur Rasmus Svarre Hansen

<http://rasmussvarre.blogspot.com/>

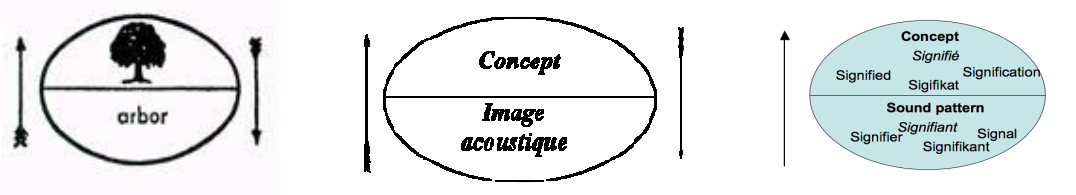
Jeg vil i det følgende udfolde et klassisk lingvistisk perspektiv og et metaforteoretisk på udstillingen *Kanonens akustik* af Charlotte Grum og Nina Maria Kleivan (Grum og Kleivan) med hovedvægten lagt på en analyse af de kanoner der indgår i udstillingen.

Lingvistik

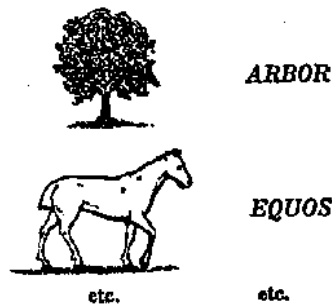
Nedenstående artikel udspringer af min egen 'gåen-på-opdagelse' i udstillingsrummet, hvorledes jeg nysgerrigt ledte og møjsommeligt fandt frem til de otte kanoner med lyd i ud af kanonhallens utallige tavse kanoner. Alt imens jeg lagde øret til de otte forskellige lyde, der strømmede ud af kanonmundingerne, kunne jeg ikke lade være med at tænke: Hvad betyder det egentlig? Hvad betyder det, at der kommer lyde ud af kanonerne i Tøjhusmuseets kanonhal, der normalt ikke associeres med denne type af våben? Er det overhovedet en kanon jeg lægger øret til?

Disse spørgsmål knytter an til hvorledes noget får eller skaber betydning. Det interessante i denne sammenhæng er også sammenfaldet med titlen på udstillingen og på den schweiziske lingvist, F. Saussures lingvistiske tegn: 'image acoustique' (udfyldes nedenfor).

Det lingvistiske tegn er opdelt i to, i henholdsvis en lydside også kaldet for signifiant eller 'image acoustique' på fransk. Den anden del af tegnet er selve begrebet af det repræsenterede og kaldes signifiè. Saussure benytter sig blandt andet af to eksempler for et tegn: en hest og et træ. De samme to tegn indgår sjovt nok også som videoinstallationer i udstillingen *Kanonens akustik* – nedenfor har jeg dog begrænset mig til eksemplet med træet.

Det er ikke et træ, vi har inde i hovedet men et mentalt billede dvs. et begreb af træet der opstår, når vi udtaler ordet: træ. Lyden af det udtalte skaber et lydbillede og tilsammen udgør begrebet og lydbilledet tegnet for et træ. Sammenhængen mellem de to er imidlertid arbitrært. Det betyder, at signifianten dvs. lydbilledet 'træ' ikke hænger uløseligt sammen med begrebet - signifièen. På andre sprog, er signifianten jo en anden, f.eks. 'arbor' på fransk og 'tree' på engelsk. Den danske signifiant hest, hedder 'horse' på engelsk og 'equos' latinsk.

Det enkelte tegn får sin betydning fra sin position i forhold til de andre tegn i tegnsystemet. Tegnet er derfor ikke noget i sig selv. En hest er en hest, fordi den ikke er en hund, eller en kat eller en ko osv.

Men hvad har Saussures lingvistik med udstillingen *Kanonens akustik* at gøre? Her er vi nødt til at tage springet fra videoinstallationerne til kanonerne. Der er otte kanoner, der har fået monteret forskellige 'naturløde' i deres munding. Vi forventer normalt høje brag og knald, når vi lægger øret til en kanonmunding, men i stedet for kanontorden kan man høre henholdsvis en klokke eller et barn der nynner, en vind eller bier der summer, alt efter hvilken kanon man lægger øre til.

De to kunstnere Grum og Kleivan leger på den måde med vores forventninger til tegnet. Når vi f.eks. hører bier der summer, befinder vi os på signifiantens niveau. Biernes summer skaber et lydbillede i vores indre, der straks knyttes til signifièen – dvs. begrebet og der dannes et helt nyt tegn – en biernes kanon eller en bikanon.

Jeg indrømmer at mit teoretiske greb er lidt af et kunstgreb, idet signifiant og signifiè sjældent opleves som værende opdelt. Vi oplever næsten altid at de hænger uløseligt sammen, hvilket Saussure er blevet kritiseret for af andre tænkere. Men Saussures begrebsapparat formår alligevel, at åbne op for et væsentligt perspektiv på udstillingen. Husker vi f.eks. ikke, at vi som børn legede med ord og blev ved med at sige det samme ord igen og igen indtil det blot blev en lyd uden et

egentligt indhold? En signifiant uden en signifiè. Udstillingen tager os tilbage til dette barndommens landskab, hvor vi med hovedet begravet i skyerne nynnede og legede med begreber og ord og deres betydninger. Kanonerne på udstillingen er nok kunstinstallationer, men med hjælp fra Saussure kunne man sagtens kalde dem for lydbilleder (*image acoustique*), kanonerne er med andre ord ladet med billeder.

Metafor

Opsummerende kan man sige, at udstillingen *Kanonens akustik* både inviterer os ind i lingvistikens- og metaforens verden – ind i selve sprog- og billedlaboratoriet, hvor Grum og Kleivan undersøger hvorledes vi erkender verden, og ikke mindst hvordan verden er skruet sammen via billeder, metaforer, signifianter og signifièer.

Noget af det første der slår èn når, man går rundt på udstillingen er kanonernes smukke og kreative ornamentering. Det er som om, man i fordums tid har haft brug for at pakke disse dødsinstrumenter ind i det fineste 'livskulturen' kunne frembringe. Men denne ornamentering ændrer ikke afgørende ved selve kanonens natur, den pakker bare kanonen flot ind.

Det samme gør sig gældende for den klassiske metafor-teori, der tager sit udgangspunkt i filosofen Aristoteles. En metafor er et greb, der overfører betydning fra et sted til et andet. I den klassiske metafor-teori pyntede det nye, der blev overført kun på det oprindelige ord eller objekt. Metaforen var en slags ornament, der blot pyntede på det der blev ornamentet.

I moderne metafor-teori formuleret af filosofferne Lakoff & Johnson, er metaforen ikke blot dekorativ, den ændrer radikalt på vores forståelse af det oprindelige. Den moderne metafor-teoris grundtese er, at vi erkender verden igennem metaforer. Ligesom vi kun har adgang til computerens rå data af èt-taller og nuller via computerens interface, der har vi ligeledes kun adgang til den rå virkelighed gennem metaforen. Metaforen medierer med andre ord virkeligheden.

Grum og Kleivan opdaterer kanonernes ornamentering fra en klassisk metafor-teori til en moderne en af slagsen. Lydene fra kanonerne - f.eks. biernes summen eller pigens nynnen er netop ikke dekorative, de udgør ikke et ornament på kanonerne, men derimod en betydningsudvidelse af dem. Kanonerne transformeres og antager ny betydning, de fungerer som et friskt greb i verden. Vi forstår at et *begreb* ikke er en sprogløst men et konkret *greb* i verden, et greb der har handle- og forvandlingskraft. Vores verden ændrer sig derfor lidt hver gang vores metaforer ændrer sig, eller når der skabes nye. Hvem havde f.eks. hørt tale om eller set en 'nynnekanon' eller en 'bikanon' før de trådte ind af døren til Kanonenhallen? Gad vide hvilke betydninger *det* skaber, når vi forlader

udstillingen bevæbnet med otte nye metaforer og begiver os ud i 'den virkelige verden', der kun er virkelig, fordi vi lever den gennem vores metaforer?

Litteratur:

Aristoteles (2005) *Poetikken*. København: Det lille Forlag.

Jensen, Anders Fogh (2001): *Metaforens magt*, Forlaget Modtryk.

Lakoff, George & Johnson, Mark (2003) *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press.

Møller, Lis (1996): *Om figurativt sprog*. I Om Litteraturanalyse. København: Systeme.

Saussure, Ferdinand (1991): *Forelæsninger om almen lingvistik* in Schmidt, L.-H.: *Det videnskabelige perspektiv*, Akademisk forlag.